

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 3Obdo/11/2019
Identifikačné číslo spisu: 8710206608
Dátum vydania rozhodnutia: 17.07.2019
Meno a priezvisko: JUDr. Ľubomíra Kúdellová
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2019:8710206608.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu: Arcus International, s.r.o., so sídlom Horná Potôň 85, IČO: 36 259 829, zastúpeného advokátom JUDr. Tamásom Puskásom, so sídlom Alžbetínske nám. 1203, Dunajská Streda, proti žalovanému: RetroTatry, spol. s r.o., so sídlom Hotel Gerlach, Hviezdoslavova 2, Poprad, IČO: 36 446 335, o zaplatenie 9 616,52 eur s príslušenstvom a zmluvnou pokutou, vedenom na Okresnom súde Poprad pod sp. zn. 16Cb/258/2010, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Prešove zo 6. marca 2018, sp. zn. 6Cob/21/2017, 6Cob/22/2017, takto

rozhodol:

I. Najvyšší súd Slovenskej republiky zrušuje

- rozsudok Krajského súdu v Prešove zo 6. marca 2018, sp. zn. 6Cob/21/2017, 6Cob/22/2017 vo výrokoch, ktorými potvrdil rozsudok Okresného súdu Poprad z 11. októbra 2016, č. k. 16Cb/258/2010-294 vo výroku o zamietnutí žaloby v prevyšujúcej časti a vo výroku o nároku na náhradu trov prvoinštančného konania, a rozhodol o nároku na náhradu trov odvolacieho konania, a
- rozsudok Okresného súdu Poprad z 11. októbra 2016, č. k. 16Cb/258/2010-294 vo výrokoch, ktorými žalobu v prevyšujúcej časti zamietol a rozhodol o nároku na náhradu trov prvoinštančného konania.

II. Vec v rozsahu zrušenia vracia Okresnému súde Poprad na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Poprad (ďalej len „súd prvej inštancie“ alebo „okresný súd“) rozsudkom z 11. októbra 2016, č. k. 16Cb/258/2010-294 I. uložil žalovanému povinnosť zaplatiť žalobcovi sumu 9.616,52 eur s úrokom z omeškania vo výške 9 % ročne zo sumy 7.891,02 eur od 16. decembra 2009 do zaplatenia a zo sumy 1.725,50 eur od 2. apríla 2010 do zaplatenia a zmluvnú pokutu vo výške 5.000,- eur, II. v prevyšujúcej časti žalobu zamietol s tým, že III. žalobcovi priznal nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100 %.

1.1. V odôvodnení rozhodnutia okresný súd uviedol, že medzi stranami bola uzatvorená zmluva o dielo, predmetom ktorej bol záväzok žalobcu ako zhotoviteľa dodať a namontovať automatické dvere TORMAX. Predmetné dielo bolo odovzdané žalovanému ako objednávateľovi dňa 30. novembra 2009, pričom vady vytknuté žalovaným boli odstránené dňa 18. decembra 2009. Kompenzačnú námietku žalovaného vo výške 7.600,- eur súd nepovažoval za dôvodnú, nakoľko nepreukázal, že by žalovaný

uvedenú sumu uhradil obchodnej spoločnosti J. H., s.r.o. ako cenu rekonštrukcie podhľadu nad vstupným schodiskom. Okrem doplatku ceny diela vo výške 7.891,02 eur vyhodnotil okresný súd ako opodstatnený aj nárok žalobcu vo výške 1.725,50 eur predstavujúci cenu prác vykonaných žalobcom v súvislosti s demontážou pôvodných vchodových dverí a s prípravou a zváraním novej podpernej konštrukcie, ktoré neboli zahrnuté v cenovej ponuke, a ktoré v súvislosti s osadením nových automatických dverí bolo potrebné vykonať.

1.2. Súd prvej inštancie vo svojom rozhodnutí poukázal aj na to, že žalobca si uplatnil aj nárok na zaplatenie zmluvnej pokuty, pričom uviedol, že žalobca má právo na zaplatenie dohodnutej zmluvnej pokuty, ktorú nepovažoval za neprimeranú alebo rozpornú so zásadou poctivého obchodného styku. Avšak vzhľadom na to, že ku dňu rozhodovania súdu zmluvná pokuta predstavovala sumu približne 60.000,- eur, ktorú považoval za neprimeranú, a z tohto dôvodu posudzoval, v akom rozsahu neprimerane vysokú zmluvnú pokutu zníži.

1.3. V rámci aplikácie moderačného práva okresný súd skonštatoval, že veriteľ má vždy právo na zmluvnú pokutu aspoň vo výške vzniknutej škody. S prihliadnutím na uvedené znížil žalobcom uplatnenú zmluvnú pokutu na sumu 5.000,- eur, ktorú považoval za primeranú, a to aj vzhľadom na skutočnosť, že žalobcovi nevznikla škoda. Neuhradením ceny diela vo výške 9.616,52 eur žalovaným riadne a včas nemohol žalobca v rámci svojho podnikania disponovať s predmetnou sumou, pričom v prípade, ak by bol žalobca nútený situáciu riešiť uzavretím zmluvy o úvere na obdobie, počas ktorého trvá súdny spor, by úroky pri úrokovej sadzbe 5 - 5,5 % ročne - ktoré by bol žalobca povinný zaplatiť - predstavovali sumu približne 3.500,- eur. Vzhľadom na uvedené okresný súd moderoval výšku zmluvnej pokuty na sumu 5.000,- eur a v prevyšujúcej časti zmluvnej pokuty žalobu žalobcu zamietol.

2. O odvolaniach žalobcu a žalovaného rozhodol Krajský súd v Prešove (ďalej len „odvolací súd“ alebo „krajský súd“) rozsudkom zo 6. marca 2018, sp. zn. 6Cob/21/2017, 6Cob/22/2017 tak, že rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil a stranám sporu nepriznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania.

2.1. V odôvodnení svojho rozsudku odvolací súd uviedol, že ak žalovaným nebola hodnoverne preukázaná existencia väd diela v čase jeho prevzatia, nebolo možné dospieť k záveru, že by dielo nebolo riadne vykonané. Na vznik nároku žalobcu na zaplatenie ceny diela nemá vplyv ani prípadný výskyt väd diela v záručnej dobe, pričom žalovaný ako objednávateľ ani nepreukázal, že by uplatnil voči žalobcovi nároky z väd diela v súlade s ustanovením § 548 ods. 1 Obchodného zákonníka.

2.2. Vo vzťahu k odvolaniu žalobcu proti výroku o zamietnutí žaloby v časti zmluvnej pokuty krajský súd skonštatoval, že sa v celom rozsahu stotožnil s odôvodnením rozsudku súdu prvej inštancie poukazujúc na znenie ustanovenia § 301 Obchodného zákonníka, ktoré umožňuje súdu znížiť zmluvnú pokutu. Podľa názoru odvolacieho súdu je rozhodnutie okresného súdu v tejto časti dostatočné, presvedčivé a logické, pričom zohľadňuje aj ustálenú súdnu prax.

3. Proti rozsudku odvolacieho súdu podal žalobca dňa 7. júna 2018 dovolanie, ktorým žiadal, aby dovolací súd dovolaním napadnutý rozsudok odvolacieho súdu v časti o potvrdení rozsudku súdu prvej inštancie o zamietnutí žaloby na zaplatenie zmluvnej pokuty prevyšujúcej sumu 5.000,- eur zrušil a aby v rozsahu zrušenia vrátil vec odvolaciemu súdu na ďalšie konanie. Prípustnosť dovolania vyvodzoval žalobca z ustanovenia § 421 ods. 1 C.s.p.

4. Dovolateľ uviedol, že ako to vyplýva aj z rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, ustanovenie § 301 Obchodného zákonníka zakotvuje tzv. moderačné právo súdu, ktoré umožňuje, aby súd po vzniku nároku na zaplatenie zmluvnej pokuty dodatočne znížil zmluvnú pokutu. Z vecného hľadiska zákon ustanovuje kritérium hodnoty a kritérium významu zabezpečenej povinnosti na posúdenie primeranosti zmluvnej pokuty.

4.1. Žalobca vytýkal súdom nižšej inštancie, že nevzali do úvahy všetky relevantné skutočnosti, a preto podľa jeho názoru nesprávne aplikovali moderačné právo. V prvom rade poukázal na to, že zmluvná pokuta zabezpečovala zaplatenie ceny diela vo výške 24.856,42 eur. Vychádzajúc tak z hodnoty zabezpečeného záväzku bola zmluvná pokuta dohodnutá vo výške 36 % ročne alebo 0,1 % denne. Z tohto pohľadu nemožno dospieť k záveru, že by výška zmluvnej pokuty bola neprimeraná. Aj keby sa vychádzalo len z výšky dlhu v sume 9.616,52 eur, denná výška zmluvnej pokuty by bola vo výške 0,25 %, ktorá je úplne bežná v obchodnoprávných vzťahoch.

4.2. Ako podstatnú skutočnosť uviedol dovolateľ to, že zmluvná pokuta bola v čase rozhodnutí súdov vyššia, čo bolo spôsobené tým, že splatnosť faktúry nastala v roku 2009, pričom okresný súd rozhodol až v roku 2016 a odvolací súd až v roku 2018. Žalobca pritom zaslal žalovanému predžalobnú výzvu a podal žalobu v roku 2010, čím vykonal všetko preto, aby mohol spor čím skôr ukončiť. Skutočnosť, že súdne konanie trvalo 8 rokov, počas ktorých sa zvyšovala suma zmluvnej pokuty, nebola spôsobená jeho konaním, ale najmä konaním žalovaného, ktorý porušil svoje zmluvné povinnosti. V tejto súvislosti poukázal na rozsudok Najvyššieho súdu Českej republiky z 22. novembra 2006, sp. zn. 33Odo/61/2005. Žalovaný sa pritom ani raz neobrátil na žalobcu, že by chcel dlh uhradiť, ale uvádzal nové dôvody, aby nemusel svoj dlh splniť. V rozpore so zásadou poctivého obchodného styku sa podľa dovolateľa správal žalovaný, ktorý ním zhotovené dielo prevzal, avšak cenu diela nezaplatil a sám spôsobil, že mu vznikla povinnosť zaplatiť žalobcovi zmluvnú pokutu.

4.3. Záverom žalobca skonštatoval, že moderačné právo predstavuje vážny zásah do zmluvnej voľnosti strán, a preto by malo byť použité len výnimočne a v odôvodnených prípadoch, ak sa výška pokuty javí neprímerane vysoká. V rozhodovanej veci však podľa žalobcu o taký prípad nešlo a výklad uskutočnený súdmi nižšej inštancie je v rozpore so zásadou zmluvnej voľnosti, výrazným spôsobom zvýhodňuje dlžníka (najmä z dôvodu doby omeškania) a v konečnom dôsledku znamená spochybnenie funkcií, ktoré má zmluvná pokuta plniť. Pritom poukázal na viaceré rozhodnutia dovolacieho súdu, v ktorých sa posudzovala otázka primeranosti zmluvnej pokuty (1ObdoV/93/2004, 2Cdo/172/2007 a 2Obdo/39/2010).

5. Žalovaný sa k dovolaniu žalobcu písomne nevyjadril.

6. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“), ako súd dovolací [podľa § 35 Civilného sporového poriadku (ďalej aj „C.s.p.“)], po zistení, že dovolanie podala včas strana sporu, v neprospech ktorej bolo napadnuté rozhodnutie vydané, zastúpená advokátom (§ 429 ods. 1 C.s.p.) bez nariadenia pojednávania dospel k záveru, že tento mimoriadny opravný prostriedok žalobcu je dôvodný.

7. Z obsahu dovolania žalobcu vyplýva, že v podanom mimoriadnom opravnom prostriedku namietal nesprávne právne posúdenie odvolacieho súdu v posúdení právnej otázky:

„či pre záver o(ne)primeranosti výšky zmluvnej pokuty z hľadiska uplatnenia moderačného práva súdu podľa § 301 Obchodného zákonníka je rozhodujúca výška zmluvnej pokuty v čase jej dojednania, resp. v čase porušenia povinnosti druhou zmluvnou stranou, alebo je potrebné vychádzať z výšky zmluvnej pokuty - ktorá sa navýšila v dôsledku dlhodobého omeškania (dlhodobého nesplnenia zmluvnej povinnosti) druhej zmluvnej strany - v čase rozhodovania súdu.“

8. Podľa ustanovenia § 421 ods. 1 C.s.p. je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu (písm. a/), ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená (písm. b/) alebo je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne (písm. c/).

8.1. Dovolanie prípustné podľa § 421 ods. 1 C.s.p. možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 C.s.p.). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 C.s.p.). Právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a na zistený skutkový stav aplikuje konkrétnu právnu normu. Nesprávne právne posúdenie je chybnou aplikáciou práva na zistený skutkový stav; dochádza k nej vtedy, ak súd nepoužil správny (náležitý) právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery.

9. Dôvod prípustnosti dovolania podľa ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b/ C.s.p. predpokladá, že právnu otázku dovolací súd dosiaľ neriešil a je tu daná potreba, aby dovolací súd ako najvyššia súdna autorita túto otázku vyriešil. Právna úprava účinná od 1. júla 2016 dáva dovolaciemu súdu právomoc rozhodnúť o tom, či ide o otázku zásadného právneho významu, ktorá nebola dosiaľ riešená. Základným

predpokladom prípustnosti dovolania je, že dovolací súd vo svojej rozhodovacej činnosti doposiaľ neposudzoval právnu otázku nastolenú dovolateľom (t. j. právne posúdenie veci odvolacím súdom, s ktorým dovolateľ nesúhlasí).

9.2. Dovolateľom nastolená právna otázka nebola doposiaľ v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte vyriešená, pričom dovolací dôvod bol vymedzený v súlade s ustanovením § 432 ods. 2 C.s.p. Táto právna otázka bola pritom významná pre rozhodnutie vo veci. Z tohto dôvodu dovolací súd konštatuje, že dovolanie žalobcu je podľa ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b/ C.s.p. procesne prípustné.

9.3. Na predmetnom konštatovaní nemení nič ani skutočnosť, že žalobca v texte dovolania uviedol, že prípustnosť jeho mimoriadneho opravného prostriedku má byť daná podľa § 421 ods. 1 písm. c/ C.s.p. Záver o prípustnosti dovolania patrí do výlučnej právomoci dovolacieho súdu (k tomu viď napr. I. ÚS 438/2017 a III. ÚS 474/2017) a prípadné odmietnutie dovolania iba z dôvodu nesprávne označenie písmena uvedeného v ustanovení § 421 ods. 1 C.s.p. (napr. nesprávne uvedené písm. c/ miesto správneho písm. b/) by za splnenia náležitostí dovolania podľa § 428 C.s.p. a za súčasného vymedzenia nesprávneho právneho posúdenia pri vymedzení dovolacieho dôvodu podľa § 432 C.s.p. (obidve tieto podmienky boli v predmetnej veci splnené - pozn. dovolacieho súdu) predstavovalo neprípustné odmietnutie spravodlivosti.

10. Dovolací súd poukazuje na to, že zo skutkového stavu ustáleného súdmi nižšej inštancie vyplýva, že medzi stranami sporu bola platne uzatvorená dohoda o zmluvnej pokute, ktorá bola dojednaná v prospech žalobcu pre prípad omeškania žalovaného ako objednávateľa s úhradou ceny diela, a to vo výške 25,- eur za každý deň omeškania po márnom uplynutí doby splatnosti príslušného daňového dokladu vystaveného žalobcom po zhotovení diela. Zmluvná pokuta v danom prípade zabezpečovala povinnosť žalovaného zaplatiť cenu diela včas, t. j. v dobe, ktorá bola dohodnutá ako lehota splatnosti.

10.1. Súd prvej inštancie vzal ako rozhodujúcu skutočnosť na použitie moderačného práva podľa § 301 Obchodného zákonníka výšku zmluvnej pokuty, na ktorú vznikol žalobcovi nárok v čase jeho rozhodovania, a ktorú vyhodnotil ako neprimerane vysokú. Odvolací súd sa s týmto záverom okresného súdu v plnom rozsahu stotožnil.

11. Skôr než pristúpi dovolací súd k vyriešeniu žalobcom nastolenej právnej otázky, považuje za nevyhnutné poukázať na to, že zmluvná pokuta predstavuje zabezpečovací inštitút, ktorým sa zabezpečuje splnenie zmluvnej povinnosti niektorou zmluvnou stranou. Účelom dohody o zmluvnej pokute je primárne zabezpečiť záväzok pre prípad jeho nesplnenia zo strany dlžníka riadne a včas. Okrem zabezpečovacej funkcie je nesporná aj prevenčná funkcia. Zmluvná pokuta núti dlžníka plniť riadne a včas, pretože ten si uvedomuje hroziacu sankciu, s čím je spojený aj výrazný motivačný prvok pre dlžníka a snaha vyhnúť sa sankcii materiálnej povahy. Inštitút zmluvnej pokuty plní v určitom zmysle paušalizovanú náhradu škody pri porušení zmluvnej povinnosti.

12. Podľa ustanovenia § 301 Obchodného zákonníka, neprimerane vysokú zmluvnú pokutu môže súd znížiť s prihliadnutím na hodnotu a význam zabezpečovanej povinnosti, a to až do výšky škody, ktorá vznikla do doby súdneho rozhodnutia porušením zmluvnej povinnosti, na ktorú sa vzťahuje zmluvná pokuta. Na náhradu škody, ktorá vznikla neskôr, je poškodený oprávnený do výšky zmluvnej pokuty podľa § 373 a nasl. Obchodného zákonníka.

13. Síce právna otázka, tak ako má byť predmetom posudzovania dovolacím súdom ešte nebola v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu vyriešená, primeranosť zmluvnej pokuty, resp. otázka moderačného práva súdu podľa § 301 Obchodného zákonníka už bola opakovane predmetom prieskumu najvyšším súdom.

13.1. V rozsudku z 24. marca 2006, sp. zn. 1ObdoV/93/2004 (publikovanom v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky č. 1/2008 pod R 8/2008) najvyšší súd vyslovil, že použitie moderačného práva je zásahom do zmluvnej voľnosti účastníkov obchodného záväzkového vzťahu. Možnosť takéhoto zásahu zákonná úprava predpokladá a upravuje. Zásah súdu do zmluvných vzťahov aplikáciou § 301 Obchodného zákonníka je postupom výnimočným a jeho použitie je na mieste len v odôvodnených prípadoch, ak sa výška pokuty javí ako neprimerane vysoká.

13.2. Pri posudzovaní primeranosti výšky zmluvnej pokuty súd prihliada na hodnotu a význam

zabezpečovanej povinnosti. Zmluvnú pokutu vo výške jednej päťdesiatiny z hodnoty zabezpečeného záväzku nemožno považovať za neprimeranú (rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 3Obo/283/1998 publikovaný v časopise Zo súdnej praxe pod č. 18/1999).

13.3. V uznesení z 8. decembra 2010, sp. zn. 2Obdo/39/2010 najvyšší súd uviedol, že pri úvahách o primeranosti zmluvnej pokuty a prípadnom využití moderačného práva by sa mal súd zaoberať všetkými relevantnými okolnosťami prípadu. Súd by sa mal zamerať aj na iné skutočnosti (napr. hospodársku pozíciu zmluvných strán pri uzatváraní zmluvy, spôsob zapracovania zmluvnej pokuty do zmluvy, reciprocitu zmluvnej pokuty, druh zavinenia dlžníka, ako aj skutočnosť, či došlo k vzniku škody alebo nie a podobne).

13.4. V rozsudku z 29. marca 2007, sp. zn. 3Cdo/130/2006 (síce vo vzťahu k ustanoveniu § 544 ods. 2 Občianskeho zákonníka - pozn. dovolacieho súdu) najvyšší súd skonštatoval, že určenie výšky zmluvnej pokuty je zásadne vecou vzájomnej dohody zmluvných strán. Neznamená to však, že v každom jednotlivom prípade môže byť dohodnutá pokuta v neobmedzenej výške. Primeranosť zmluvnej pokuty je treba posúdiť s prihliadnutím k celkovým okolnostiam právneho úkonu, jeho pohnútkam a účelu, ktorý sledoval, ako i vzájomný pomer pôvodnej a sankčnej povinnosti.

13.5. V rozsudku z 30. septembra 2008, sp. zn. 2Cdo/172/2007 (vo vzťahu k ustanoveniam § 544 a 545 Občianskeho zákonníka - pozn. dovolacieho súdu) najvyšší súd dospel k záveru, že z pohľadu primeranosti výšky zmluvnej pokuty je totiž namieste hodnotiť inak zmluvnú pokutu dojednanú vo forme pevne stanovenej čiastky a zmluvnú pokutu dojednanú formou určitej sadzby za stanovenú časovú jednotku. Pevne stanovenú zmluvnú pokutu vo výške trojnásobku zabezpečenej čiastky by bolo zrejme možné (pri súčasnom zohľadnení všetkých okolností daného prípadu) považovať za neprimeranú právom s ohľadom na pomer medzi hodnotou zabezpečenej pohľadávky a výškou zmluvnej pokuty, ktorú by v takomto prípade bol dlžník povinný zaplatiť veriteľovi len za niekoľko dní omeškania. Rovnaké kritérium však nemožno dobre použiť, ak dosiahne celková výška zmluvnej pokuty trojnásobku zabezpečenej pohľadávky v dôsledku dlhodobého omeškania dlžníka; tu výška zmluvnej pokuty plne závisí od doby po ktorú dlžník svojou zmluvnou pokutou zabezpečenú povinnosť neplní - čím dlhšia je doba omeškania, tým vyššia je zmluvná pokuta. Inak povedané neprimeranosť zmluvnej pokuty nemožno usudzovať z jej celkovej výšky ak je dôsledkom dlhodobého omeškania a s tým spojeným navyšovaním o inak primeranú „dennú sadzbu“ zmluvnej pokuty. Opačný záver je neprijateľný, lebo by vo svojich dôsledkoch zvýhodňoval dlžníka (čím by dlhšie dlžník svoje povinnosti neplnil, tým viac by bol zvýhodňovaný pri posudzovaní prípadnej neprimeranosti výšky zmluvnej pokuty), a znamenalo by to spochybnenie funkcií, ktoré má zmluvná pokuta plniť.

13.6. Taktiež v predmetnom rozhodnutí najvyšší súd uviedol, že pri skúmaní platnosti dojednania o zmluvnej pokute z hľadiska dobrých mravov je nutné uvážiť funkcie zmluvnej pokuty (funkciu preventívnu, uhradzovaciu a sankčnú). V súvislosti s výškou zmluvnej pokuty je potrebné, aby pokuta zahŕňala všetky škody, ktoré možno rozumne v danom konkrétnom vzťahu s porušením určitej povinnosti očakávať, musí byť dostatočnou nie však premrštenou výškou.

13.7. V uznesení z 30. septembra 2013, sp. zn. 7MCdo/9/2012 najvyšší súd vo vzťahu k zmluvnej pokute uviedol, že účelom zmluvnej pokuty je donútiť dlžníka pod hrozbou majetkovej sankcie k riadnemu splneniu záväzku. Zmluvná pokuta teda predovšetkým predstavuje hrozbu dlžníkovi, že pokiaľ nesplní svoju zmluvnú povinnosť, vznikne mu povinnosť poskytnúť pre tento prípad dojednané plnenie t. j. pokutu. Dojednaná zmluvná pokuta má teda predovšetkým čeliť porušeniu povinnosti (funkcia prevenčná), lebo ak bude zabezpečená povinnosť plnená, bola hlavná funkcia zmluvnej pokuty vyčerpaná. Okrem toho zmluvná pokuta má aj funkciu reparačnú (uhradzovaciu), lebo jej zmyslom je tiež reparovať na strane veriteľa ujmu, ktorá mu vznikla v dôsledku porušenia povinnosti zo strany dlžníka. Zároveň však zmluvná pokuta môže zahŕňať aj ďalšie sumy, ktoré predstavujú trest (sankciu) pre toho, kto povinnosť porušil, pričom zmluvná pokuta je nezávislou od vzniku škody.

14. Rovnako tak dovolací súd podporne poukazuje aj na rozhodnutia Najvyššieho súdu Českej republiky, z ktorých vyplývajú nasledovné závery:

V rozhodovanej veci konečná výška zmluvnej pokuty celkom závisela na dĺžke doby, v priebehu ktorej žalovaní nesplnili povinnosť, ktorú sami zmluvne prevzali. Výsledná výška zmluvnej pokuty je tak dôsledkom relatívne dlhej doby, ktorá uplynula odo dňa splatnosti zabezpečenej pohľadávky. Z pohľadu primeranosti zmluvnej pokuty je na mieste hodnotiť inak zmluvnú pokutu dojednanou vo forme pevne

stanovenej čiastky a zmluvnú pokutu dojednanú vo forme určitej sadzby za určené časové obdobie. Neprimeranosť zmluvnej pokuty nemožno posudzovať len z jej celkovej výšky, ak je dôsledkom dlhodobého omeškania a s tým spojeným navyšovaním o inak primeranú „dennú sadzbu“ zmluvnej pokuty. Opačný záver je neprijateľný, lebo by vo svojom dôsledku zvýhodňoval dlžníka (čím dlhšie by dlžník svoje povinnosti neplnil, tým viac by bol zvýhodnený pri posudzovaní prípadnej neprimeranosti výšky zmluvnej pokuty) a znamenal by sponchybienie funkcií, ktoré má zmluvná pokuta plniť. Žalovníci mohli zabrániť rastu celkovej výšky zmluvnej pokuty tým, že by v čo najkratšom čase splnili svoju povinnosť vrátiť dlžnú sumu, na ktorú sa zmluvne zaviazali s poukazom na dobré mravy (rozsudok Najvyššieho súdu Českej republiky z 22. novembra 2006, sp. zn. 33Odo/61/2005, obdobne aj rozsudok Najvyššieho súdu Českej republiky z 24. júna 2009, sp. zn. 33Odo/1779/2006).

15. Vychádzajúc z citovaných judikatórnych záverov je zjavné, že pre správnu aplikáciu ustanovenia § 301 Obchodného zákonníka (a pre moderáciu zmluvnej pokuty) musia byť splnené viaceré predpoklady. Súd musí pritom vyhodnocovať všetky tieto predpoklady a nemôže vychádzať len z jedného, pričom zostávajúce ostanú zo strany súdu rozhodujúceho vo veci nepovšimnuté.

15.1. Prvotným predpokladom je, že k moderácii zmluvnej pokuty treba pristupovať podľa konkrétnych okolností prípadu v nadväznosti na zistený skutkový stav veci.

15.2. Zároveň však musí prihliadať aj na výšku dojednanej zmluvnej pokuty, povahu a význam zabezpečovanej povinnosti, ako aj na to, či porušením zmluvnej povinnosti vznikla druhej strane škoda a ak vznikla, aj na jej výšku. Okrem týchto predpokladov priamo upravených v ustanovení § 301 Obchodného zákonníka treba zohľadniť aj druh zavinenia dlžníka, jeho postoj k ním prevzatej zmluvnej povinnosti, ako aj skutočnosť, že zaplatenie zmluvnej pokuty má predstavovať sankciu za porušenie zmluvnej povinnosti.

16. Osobitne k predpokladom priamo upraveným v ustanovení § 301 Obchodného zákonníka dovolací súd uvádza, že pokiaľ ide o povahu a význam zabezpečovanej povinnosti, je nevyhnutné pri rozhodovaní o možnej moderácii zmluvnej pokuty zohľadniť to, či je zmluvnou pokutou zabezpečená hlavná povinnosť zmluvnej strany, ktorá tvorí podstatnú náležitosť zmluvy (napr. zaplatenie ceny diela objednávateľom), alebo ide o zabezpečenie nepodstatnej (fakultatívnej) povinnosti dohodnutej stranami v zmluve, a ktorej splnenie jednou zmluvnou stranou (dlžníkom) nie je nevyhnutné pre plnenie zmluvy druhou zmluvnou stranou (veriteľom).

16.1. Rovnako je potrebné posúdiť to, aká je výška zabezpečovanej povinnosti a aký význam má jej splnenie pre druhú zmluvnú stranu. Z tohto hľadiska môže byť podstatný rozdiel, ak je zmluvnou pokutou zabezpečené bagateľné plnenie, alebo ak je zabezpečené plnenie vo vyššej výške, ktorého nesplnenie môže mať pre veriteľa vážne negatívne ekonomické (prípadne až likvidačné) dôsledky.

16.2. Pokiaľ ide o výšku dohodnutej zmluvnej pokuty, je nevyhnutné - ako to vyplýva aj z vyššie citovanej judikatúry - dôsledne rozlišovať medzi zmluvnou pokutou určenou pevnou sumou, ktorú je dlžník povinný zaplatiť bez ohľadu na závažnosť porušenia zmluvnej povinnosti, a zmluvnou pokutou, ktorá je dohodnutá vo forme určitej sadzby za určené časové obdobie [či už v podobe percentuálneho vyjadrenia za rok/deň, alebo v podobe určitej peňažnej čiastky za každý deň nesplnenia zmluvnej povinnosti (napr. omeškania)].

16.3. Osobitne v prípade zmluvnej pokuty dohodnutej vo forme určitej sadzby za určené časové obdobie treba zohľadniť to, že jej výška závisí od postoja dlžníka, ktorý nesplnil povinnosť, ktorú na seba zmluvne prevzal. Dlžník môže kedykoľvek zabrániť rastu celkovej výšky zmluvnej pokuty tým, že svoju zmluvnú povinnosť dodatočne splní, čím dôjde k naplneniu účelu zmluvnej pokuty (t. j. splneniu zabezpečeného záväzku). Dlžník, ktorý (vedome) dlhodobo porušuje (ignoruje) svoje záväzky (a neplní si zmluvné povinnosti), nemôže byť následne zvýhodňovaný v súdnom konaní tým, že v dôsledku jeho nečinnosti presiahne celková výška zmluvnej pokuty výšku zabezpečovanej povinnosti, v dôsledku čoho pristúpi súd k uplatneniu moderačného práva.

16.4. Nemožno pritom opomíňať zásadu pacta sunt servanda ako aj zásadu poctivého obchodného styku, v súlade s ktorou je plnenie zmluvných záväzkov a nie ich nerešpektovanie a porušovanie.

17. Vychádzajúc z vyššie uvedeného dovolací súd uzatvára, že:

I. Pre záver o neprimeranosti výšky zmluvnej pokuty z hľadiska uplatnenia moderačného práva súdu

podľa ustanovenia § 301 Obchodného zákonníka je rozhodujúca výška dohodnutej zmluvnej pokuty v čase porušenia povinnosti druhou zmluvnou stranou.

II. Ako neprímerane vysokú nemožno posúdiť zmluvnú pokutu dohodnutú vo forme určitej sadzby za určené časové obdobie, ktorej celková výška je dôsledkom dlhodobého porušovania zabezpečenej povinnosti dlžníkom a s tým spojeným navyšovaním o inak primeranú sadzbu zmluvnej pokuty za určené časové obdobie.

III. Celková výška zmluvnej pokuty, ktorú je dlžník povinný zaplatiť, nie je jediným kritériom, pre ktoré môže súd postupom podľa § 301 Obchodného zákonníka zmluvnú pokutu znížiť.

18. S poukazom na vyslovené právne závery dovolací súd konštatuje, že dovolateľ opodstatnene vytýkal odvolaciemu súdu (a aj súdu prvej inštancie) nesprávne právne posúdenie veci, nakoľko súdy nižšej inštancie nesprávne aplikovali ustanovenie § 301 Obchodného zákonníka upravujúce moderačné právo súdu vo vzťahu k neprímerane vysokej zmluvnej pokute.

18.1. Konajúce súdy nesprávne vyhodnotili neprímeranosť zmluvnej pokuty ex post vzhľadom na celkovú výšku zmluvnej pokuty, na ktorú vznikol žalobcovi nárok ku dňu ich rozhodovania. V rozhodovanej veci bolo potrebné nahliadať na zmluvnú pokutu a jej výšku vzhľadom na stav, ktorý existoval v čase porušenia zabezpečenej povinnosti žalovaným (t. j. v čase vzniku omeškania žalovaného so zaplatením ceny diela).

18.2. Okresný a ani krajský súd vo svojich rozhodnutiach nezohľadnili ani tú skutočnosť, že celková výška zmluvnej pokuty, ktorú v čase svojho rozhodovania vyhodnotili ako neprímerane vysokú, bola zapríčinená jednak dĺžkou súdneho sporu, ako aj tým, že žalovaný ani po takmer 7 rokoch (v čase rozhodovania súdu prvej inštancie), resp. po viac ako 8 rokoch (v čase rozhodovania odvolacieho súdu) nespĺnil svoju zmluvnú povinnosť, ktorej splnenie bolo zabezpečené zmluvnou pokutou. Celková výška zmluvnej pokuty tak bola závislá výlučne od okolností, ktoré nemohol žalobca ovplyvniť.

18.3. Súd prvej inštancie pritom v odôvodnení svojho rozsudku výslovne skonštatoval, že zmluvnú pokutu dohodnutú medzi stranami nepovažuje za neprímeranú alebo za rozpornú so zásadami poctivého obchodného styku. Ak už okresný súd posúdil dohodnutú zmluvnú pokutu ako primeranú, nie je daný priestor na moderáciu takejto zmluvnej pokuty, keďže z ustanovenia § 301 Obchodného zákonníka vyplýva moderačné právo súdu len vo vzťahu k neprímerane vysokej zmluvnej pokute.

19. Pozornosti dovolacieho súdu pritom neušlo, že súdy nižšej inštancie nesprávne aplikovali ustanovenie § 301 Obchodného zákonníka aj v tom smere, že sa obmedzili výlučne na konštatovanie o neprímeranej výške zmluvnej pokuty, avšak výšku dohodnutej zmluvnej pokuty neposudzovali s prihliadnutím na povahu a význam zabezpečovanej povinnosti (k tomu viď predovšetkým body 15. a 16. vyššie).

20. Taktiež dovolací súd poukazuje na to, že odvolací súd vo svojom rozsudku uviedol, že rozhodnutie okresného súdu o znížení uplatnenej zmluvnej pokuty zohľadňuje ustálenú súdnu prax, ktorú však žiadnym spôsobom nekonkretizoval. Naopak (bez ohľadu na skutočnosť, že konajúce súdy nesprávne vyriešili právnu otázku rozhodujúcu vo veci, ktorá nebola doposiaľ v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu vyriešená, s poukazom na bod 17. vyššie) aj pri vychádzaní iba z číselného vyjadrenia zmluvnej pokuty uplatnenej žalobou sú rozhodnutia súdov nižšej inštancie v rozpore so závermi vyslovenými v jednotlivých rozhodnutiach citovaných vyššie (v bodoch 13 a 14).

20.1. Za neprímerane vysokú nebola vyhodnotená zmluvná pokuta vo výške 1 % z dlžnej čiastky za každý deň omeškania (2Cdo, 2Obdo/39/2010), resp. zmluvná pokuta vo výške 0,67 % z dlžnej sumy za každý deň omeškania (33Odo/61/2005) a ani zmluvná pokuta vo výške 0,23 % denne (33Odo/1779/2006).

20.2. Záver o neprímeranosti výšky zmluvnej pokuty bola vyslovený v prípadoch, keď zmluvná pokuta bola vo výške 100.000,- Sk k hodnote zabezpečovanej povinnosti 3.000,- Sk (3Cdo/130/2006), resp. zmluvná pokuta vo výške 13 % denne z dlžnej sumy (1ObdoV/93/2004).

20.3. Aj z tohto dôvodu nemožno považovať závery vyslovené v rozhodnutiach súdov nižšej inštancie za udržateľné.

21. Vzhľadom na to, že dovolateľ zároveň dôvodne namietal nesprávne právne posúdenie veci odvolacím

súdom vo vyriešení právnej otázky, ktorá nebola doposiaľ dovolacím súdom vyriešená (§ 421 ods. 1 písm. b/ C.s.p.), najvyšší súd žalobcom napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušil vo výroku, ktorým potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie o zamietnutí žaloby v časti zmluvnej pokuty nad sumu 5.000,- eur (§ 449 ods. 1 C.s.p.). Keďže dôvody, pre ktoré bol zrušený rozsudok odvolacieho súdu, sa vzťahujú aj na rozsudok súdu prvej inštancie a v prípade zrušenia výlučne rozsudku odvolacieho súdu by vzhľadom na nesprávnosť (a predčasnosť) právnych záverov súdu prvej inštancie bol odvolací súd povinný rozsudok súdu prvej inštancie zrušiť, dovolací súd aj s prihliadnutím na zásadu hospodárnosti a rýchlosti konania (čl. 17 Základných princípov Civilného sporového poriadku) konštatuje, že nápravu nemožno dosiahnuť iba zrušením rozhodnutia odvolacieho súdu. Preto dovolací súd zrušil aj rozsudok súdu prvej inštancie vo výroku, ktorým žalobu v časti zmluvnej pokuty nad sumu 5.000,- eur zamietol (§ 449 ods. 2 C.s.p.).

21.1. Zároveň dovolací súd zrušil rozsudky súdov nižšej inštancie aj vo výroku o trovách konania, ktoré predstavujú závislý výrok vo vzťahu k zrušenému výroku vo veci samej, a zároveň aj podklad pre rozhodnutie o výške náhrady trov konania.

21.2. Vec v rozsahu zrušenia vrátil súdu prvej inštancie na ďalšie konanie a nové rozhodnutie (§ 450 C.s.p.).

22. V ďalšom konaní sú súd prvej inštancie a odvolací súd viazaní právnym názorom dovolacieho súdu vysloveným v tomto uznesení (§ 455 C.s.p.).

23. V novom rozhodnutí rozhodne súd prvej inštancie znova aj o trovách pôvodného konania (prvoinštančného aj odvolacieho konania), ako aj o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 C.s.p.).

24. Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.